

Mig segle d'Òmnium a Manresa

La delegació d'Òmnium del Bages i el Moianès arriba als cinquanta anys de vida amb una mirada retrospectiva cap al passat, per recordar les diferents iniciatives que s'han impulsat al llarg dels anys, però amb l'esperança d'encarar un futur ple de reptes.

Part de la junta actual d'Òmnium Bages-Moianès a la seu territorial. Foto: Francesc Rubí

Durant mig segle, l'entitat s'ha adaptat als successius canvis socials i polítics que ha viscut el país, amb l'intent de mantenir-se fidel a la defensa de la llengua, la cultura i el país. De fet, el treball per preservar el català, que va marcar l'origen de la delegació territorial, torna ara al centre del debat davant l'amenaça a la continuïtat de la immersió lingüística a les escoles i el retrocés de la presència del català en l'àmbit audiovisual.

«S'han assolit molts dels objectius, però els presidents de les diferents etapes històriques assenyalen que encara hi ha molta feina a fer en l'àmbit de país»

«Tot està per fer i tot és possible», expressava el poeta català Miquel Martí i Pol en un vers que descriu l'esperit amb què es va fundar la delegació d'Òmnium al Bages i el Moianès l'any 1972, amb l'objectiu de defensar la llengua i la cultura catalana en un context marcat pel règim franquista. Els orígens de l'entitat es remunten a una època de pura resistència, en què calia treballar per recuperar els drets i les llibertats que s'havien perdut durant la Dictadura. En aquest sentit, l'horitzó de futur era ampli i extens, ja que tot estava per construir. Cinquanta anys després, s'han assolit molts dels objectius, però els presidents de les diferents etapes històriques assenyalen que encara hi ha molta feina a fer en l'àmbit de país, després que l'1 d'octubre del 2017 establís un punt d'inflexió, i també en l'impuls de la llengua catalana, que va ser un dels reptes inicials i ara torna a estar al centre del debat.

La presidenta actual d'Òmnium Bages-Moianès, la periodista Anna Vilajosana, referma que la llengua sempre ha estat una de les prioritats de l'entitat des dels seus orígens. Per aquest motiu, assenyalava que mai no s'han deixat d'impulsar projectes vinculats a la defensa i la preservació del català. Durant els anys setanta, els esforços es van centrar a difondre el coneixement entre els mateixos catalanoparlants. En el context actual, considera que cal afavorir la seva presència en el sector audiovisual, «on ha perdut pistonada», i fomentar-ne l'ús entre les noves generacions. «Hem de mantenir la salut del català en diferents àmbits, ja que des de sempre ha estat l'element més cohesionador d'aquest país», remarca. «La llengua ens uneix, ens permet relacionar-nos els uns amb els altres», continua, «per això cal preservar-la i fer-la amable».

Creixement

Al llarg de cinquanta anys d'història, la delegació ha viscut diferents etapes en què ha definit nous objectius, però la llengua sempre ha estat un dels seus pilars. En els primers temps, un dels grans reptes va ser la consolidació de l'ensenyament del català als adults; més endavant, es va posar èmfasi en la cultura amb la creació del premi Bages de Cultura i els Premis Lacetània; posteriorment, les mobilitzacions independentistes van agafar embranzida fins al referèndum de l'1 d'octubre del 2017. L'entitat ha participat activament en els diferents canvis socials i polítics que s'han viscut al país durant mig segle de vida. Vilajosana cita al president d'Òmnium nacional, Xavier Antich, per destacar que l'entitat «sempre ha estat al peu del canó quan el país ha fet un pas endavant». Aquest fet és el que li ha permès ampliar progressivament la massa social.

En el seu temps de vida, la delegació presenta una evolució molt positiva del nombre de socis. Si als anys noranta es va arribar al mig miler de socis a les dues comarques, gairebé vint anys després, el 2009, la xifra es va enfilar als mil. De fet, en aquell moment, l'entitat ja va començar a finançar-se únicament a través de les aportacions dels socis, sense la necessitat de buscar subvencions. Des d'aleshores, la tendència sempre s'ha mantingut a l'alça, sobretot a partir del referèndum del 2017, quan els es va passar a ser més de tres mil, un nombre que s'ha anat incrementant fins a l'actual, al voltant de sis mil socis; un creixement paral·lel al que s'ha produït a nivell de país, en què s'ha arribat a la xifra total de més de 190.000 socis. Vilajosana destaca que actualment aquesta xifra es manté estable, «amb un gruix considerable de voluntaris disposats a

col·laborar». Si bé ressalta que el relleu està garantit, també comenta que «la gent jove costa més de retenir, però el més important és que se sentin convidats en tot allò que fem».

Concentració a la plaça Major de Manresa el dia 12 de setembre del 2011, convocada per la plataforma Somescola.cat Foto: Arxiu Òmnium

La presidenta apunta que la clau és marcar unes expectatives engrescadores, que portin a la gent a participar. «És evident que ja no estem al mateix punt que l'any 2017, quan hi havia una gran capacitat de mobilització. Cal mirar endavant i començar una nova etapa», reivindica. En aquest canvi de cicle, subratlla que «Òmnium hi vol ser, amb l'objectiu de propiciar acords amb una mirada àmplia, que englobin bona part de la ciutadania, perquè hi ha assumptes que els hem de salvar entre tots, com la llengua». En aquest sentit, afegeix que la commemoració dels cinquanta anys no només ha de tenir un sentit retrospectiu, «cal mirar enrere per anar endavant, ja que l'entitat és ben viva i ha de continuar treballant a favor dels eixos que la defineixen».

La llengua

En els últims temps, Òmnium Bages-Moiànes ha tornat a centrar la mirada en la defensa de la llengua, en veure perillar la immersió lingüística i en constatar que l'ús social del català ha retrocedit amb la irrupció de les plataformes digitals, que ofereixen molt pocs continguts en les llengües minoritàries. Davant d'aquest context, un dels presidents històrics de la seu territorial, Jaume Puig, explica que l'entitat va començar treballant per la llengua catalana, en un moment marcat per la repressió franquista i, després d'uns anys en què els esforços s'han centrat en la defensa de l'autodeterminació, «hem tornat al punt d'inici en constatar que la llengua no està assegurada i, per tant, com a entitat, cal fer una reflexió». Puig posa de relleu que Òmnium continua tenint el mateix sentit que quan va néixer a l'hora d'impulsar les millores necessàries a favor de la preservació de la llengua i la cultura catalana. «Potser arribarà el dia que no caldrà preocupar-se per la presència del català, perquè aquesta estarà garantida, però de moment hem de treballar-hi».

En la mateixa línia, Jordi Estrada, que també va presidir la delegació territorial d'Òmnium, considera que l'entitat torna a assumir, més que mai, el paper dels seus orígens. «La principal diferència d'aleshores amb el moment actual és que cinquanta anys enrere l'ús social del català era predominant, però era inexistent en les institucions. En canvi, ara el català ha recuperat la normalitat institucional, però falla en l'ús social», comenta Estrada. L'expresident explica que en aquests últims cinquanta anys la societat catalana ha assistit a un canvi sociològic marcat per les onades migratòries i pel trasllat de molts joves a l'estranger. En aquest sentit, recalca que cal treballar per fomentar l'ús del català i garantir-ne la presència a l'espai públic, «si no, ens trobarem en una situació babèlica».

Els darrers presidents d'Òmnium Bages-Moianès: Jaume Puig, Jordi Corrons, Delfina Corzan, Jordi Estrada, amb la presidenta actual Anna Vilajosana al capdavant. Foto: Francesc Rubí

Qui també defensa la necessitat d'apostar per promoure l'ús del català i afavorir la seva

presència en diferents àmbits és l'expresidenta Delfina Corzan, que considera que en els darrers anys «s'ha reulat i convé molt capgirar-ho, tant des de les institucions, com des de la societat civil». En el cas dels representants públics, afirma que «no s'han fet els deures, ja que caldria exigir el català en més àmbits, així com garantir que la immersió lingüística sigui una realitat en tots els centres de Catalunya». Alhora, Corzan assenyala que «és responsabilitat dels mateixos catalanoparlants la difusió social de la llengua, pel fet que massa sovint canviem d'idioma a l'hora de dirigir-nos a una persona castellanoparlant, sense tenir en compte que, potser, és algú a qui li interessa aprendre la llengua catalana». També posa de manifest el «paper clau» que pot desenvolupar Òmnium a l'hora de fomentar la llengua en diferents espais, «com ara al carrer, a les escoles o en el sector audiovisual».

De fet, Vilajosana posa de manifest que l'audiovisual és un dels sectors on més ha retrocedit la llengua. «Les noves plataformes han obert un món enorme, en què les llengües minoritàries queden en un segon terme», constata. En aquest sentit, afirma que és l'àmbit on es destinen més esforços com a entitat per intentar guanyar terreny, amb projectes com ara La Fera, que té l'objectiu de donar suport a les empreses i institucions per tal que promoguin creació audiovisual en català de qualitat. Vilajosana considera que és una iniciativa que permet «ampliar els referents dels joves en la nostra llengua». En paral·lel, explica que s'impulsen altres propostes com el Sambori, que convida els alumnes a crear en equip algun contingut creatiu en català, sigui en format escrit o audiovisual. «Aquest és un projecte que va directe a l'arrel, ja que és entre les noves generacions on cal incidir sobre l'ús del català», apunta. D'altra banda, Vilajosana destaca que també és important garantir-ne la difusió entre els nouvinguts amb programes com Quedem?, que es va impulsar l'any 2006 i que segueix dempeus per fomentar el contacte entre els catalanoparlants i les persones estrangeres que busquen un espai on aprendre el català. Amb totes aquestes iniciatives, Vilajosana ressalta el compromís de l'entitat amb la llengua, tot i que afirma que ara cal posar-hi una atenció especial. «No ens podem permetre que en perilli l'ús social, ja que és l'element que ens uneix més com a país», sosté.

Els orígens

La delegació a Manresa d'Òmnium Cultural es va crear el mes de juliol de 1972, amb Ramon Llatjós com a president, tot i que des de l'any 1968 ja funcionava la Comissió d'Ensenyament i Difusió, que organitzava uns cursos intensius de català per a adults, i també d'història i literatura catalanes, anomenats Cursos de Setembre. En aquella època, calia fer una feina ingent a l'hora d'ensenyar la llengua als mateixos catalanoparlants davant de l'escolarització en llengua castellana que s'havia imposat amb el règim franquista. D'aquesta manera es van convertir en uns cursos força concorreguts entre els ciutadans amb una sensibilitat especial per la llengua, malgrat que es van començar a organitzar de manera gairebé clandestina a la seu de Lingua Club, una entitat dedicada a l'ensenyament de les llengües estrangeres.

Mostres de publicitat de les primeres activitats als anys setanta. Foto: Arxiu Òmnium

Un dels primers professors de català, que més endavant va acabar presidint l'entitat al Bages, Josep Camprubí, destaca que aquells cursos eren una forma de donar continuïtat al llegat dels professors de català de la República, que havia quedat estroncat amb la dictadura franquista. En el seu cas, va introduir-se a l'àmbit de l'ensenyament de la mà de l'escriptor Carles-Jordi Guardiola, «que em va convidar a fer l'examen que em permetria començar a impartir classes». Camprubí coneixia bé la llengua perquè la seva mare s'havia preocupat d'ensenyar-li a llegir i a escriure en català. D'aquesta manera va començar amb petits grups reduïts d'alumnes. «La majoria parlaven un català perfecte, però tenien problemes a l'hora d'escriure'l», recorda. Per aquest motiu, sempre els intentava animar, tot dient-los que «amb les poques hores de classe no ho aprendrien tot del català, però sí que s'adonarien que aprendre'l és possible i fàcil».

Cursets arreu

Amb la creació de la delegació d'Òmnium, que durant els primers 40 anys es va situar en un primer pis del carrer del Bruc de Manresa, la primera junta va entomar la tasca de l'ensenyament del català per a adults, amb l'impuls de diferents cursos a les biblioteques, associacions de veïns i ajuntaments de la comarca. «La presència de la llengua encara era minsa, la urgència era ensenyar català a la gent del país», assenyala Puig. «Diversos àmbits de la societat es mostraven oberts a rebre classes de llengua catalana, fins al punt que es van arribar a organitzar cursos a la caserna de la Guàrdia Civil», destaca Puig, que va assumir la coordinació de l'ensenyament del català arreu de la comarca a finals dels anys setanta i recorda que aquells eren uns cursos «força insòlits, ja que quan els professors entraven a l'aula, els guàrdies es quadraven». Amb tot, remarca que va ser una etapa esperançadora, durant qual també es van impulsar accions per catalanitzar els carrers i aconseguir que els mitjans de comunicació, com ara Ràdio Manresa o la Gazeta

comencessin a fer alguns continguts en català.

A finals dels anys setanta, Llatjós va decidir retirar-se i a partir de la presidència de Camprubí, l'any 1979, va començar un període marcat per l'oficialització dels cursos de català per a adults, que es van coordinar des de la delegació fins que es va crear el Centre de Normalització Lingüística. Amb l'impuls d'aquesta nova institució, ja semblava haver-se consolidat l'expansió de l'ensenyament del català. És aleshores quan l'entitat va començar a obrir-se cap a l'àmbit de la cultura. De fet, només tres anys abans ja s'havia celebrat el Congrés de Cultura Catalana, amb la idea de difondre els atributs culturals del país aprofitant l'etapa de la Transició. «Com a president, se'm plantejava el repte de recuperar la llengua, però també el moviment cultural del territori», afirma Camprubí.

Els expresidents Josep Torra, Ramon Llatjós i Josep Camprubí en el lliurament del premi Bages de Cultura 1996. Foto: Arxiu Òmnium

L'any 1983 es va instituir el Premi Bages de Cultura, per reconèixer la trajectòria d'una sèrie de bagencs que hguessin destacat en la divulgació de la cultura del país, entesa com un sistema ampli de referències i de valors, i un any abans els Premis Lacetània, que inicialment es van adreçar a literatura juvenil i reportatges periodístics, però que es van anar ampliant any rere any, fins a oferir un autèntic cartell de premis, en col·laboració amb altres entitats culturals de la comarca. L'any 1986 també es va coordinar a la comarca el Congrés Internacional de la Llengua Catalana i, l'any següent es va fer un esforç organitzatiu molt important en dur a Manresa la 37a edició de la Festa de les Lletres Catalanes. En aquest acte, Camprubí recorda que hi va acudir vestit de forma informal, un fet que va provocar que el president de la Generalitat d'aquell moment, Jordi Pujol, se li dirigís amb aquestes paraules: «Noi, tu sempre tan esportiu». «La seva visió», aclareix somrient Camprubí, era que un president d'Òmnium havia d'anar encorbatat».

Lluís Calderer rebent el Premi Bages de Cultura 2010. Foto: Arxiu Òmnium

Nova etapa

Amb l'entrada de Josep Torra com a president, l'any 1989, es va iniciar una etapa marcada per la recerca de nous objectius vinculats a l'àmbit de país, com la campanya Freedom for Catalonia al voltant dels Jocs Olímpics de Barcelona de l'any 1992. Puig explica que es va aprofitar l'ocasió per promoure que a tot arreu on passava la flama olímpica es rebés amb banderes catalanes. Així, detalla que quan va arribar a Manresa el 18 de juny de 1992 tots els carrers es van omplir de senyeres. «En aquell moment, va ser un fet molt excepcional», ressalta. El mateix any es van proclamar a la capital del Bages les Noves Bases de Manresa, aprofitant el centenari de l'esdeveniment, «amb la finalitat d'establir unes estratègies per impulsar un cert sobiranisme. Cal tenir en compte que, en aquell moment, parlar d'independència era impensable», puntualitza Puig. En la presidència de Torra, que va morir l'any 2017, el lliurament dels premis Lacetània i Bages de Cultura va adquirir un to més solemne, en traslladar-se al Saló de Sessions de l'Ajuntament de Manresa.

Joan Badia lliura el premi a la Normalització Sociolingüística 1996. Foto: Arxiu Òmnium

Quatre anys més tard, amb la presidència de Joan Badia, persona de llarga trajectòria en l'àmbit de l'ensenyament del català, l'entitat va adoptar un to més multidisciplinari amb la incorporació a la junta de professionals d'àmbits diversos, com ara l'arquitectura, la geologia, l'art o la literatura. El que posteriorment el va succeir com a president, Jordi Estrada, destaca que durant el mandat de Badia «l'entitat actuava com una mena d'Institut d'Estudis Catalans en petit». En aquest sentit, es van impulsar activitats com ara El llibre del mes i Coneguem el país, amb una primera visita a Prada de Conflent i Sant Martí del Canigó. Durant l'any 1994, es va portar el cicle L'escriptor del mes, en col·laboració amb la Institució de les Lletres Catalanes, i en col·laboració amb el Centre de Normalització Lingüística Montserrat i institucions empresarials de la comarca, la delegació va convocar el primer Premi a la Normalització Lingüística en l'Àmbit Socioeconòmic, per reconèixer l'esforç positiu que les empreses i comerços duen a terme per normalitzar l'ús del català en totes les relacions internes i externes. En definitiva, Estrada posa en relleu que Badia, que va morir l'any 2021, «era una persona molt vàlida, amb una gran empenta, que va saber encaminar l'entitat en el rumb correcte».

Canvi de cycle

El canvi de presidència, que va assumir Jordi Estrada l'any 1998, va coincidir amb la celebració del 25è aniversari de la delegació. Per commemorar l'efemèride, Estrada, que va tenir el primer contacte amb l'entitat a través d'uns cursos de literatura que organitzava l'escriptor Lluís Calderer, es va plantejar l'organització d'un debat sobre el futur d'Òmnium, «tenint en compte que vivíem uns temps d'una certa indefinició per part de la junta nacional». Estrada explica que, durant molts anys, la funció principal d'Òmnium va ser l'ensenyament i la difusió de la llengua catalana, «però amb els centres de normalització lingüística desplegats pel territori, s'havia adoptat un cert discurs triomfalista». En aquest sentit, ressalta que «encara hi havia molta feina a fer per tal de promoure l'ús del català, pensant en la irrupció de les noves tecnologies o amb l'arribada de població immigrada». Amb aquesta filosofia, es va organitzar el debat El futur d'Òmnium Cultural. Una

aportació des de la Catalunya interior, que va comptar amb la participació dels presidents de les delegacions de Lleida, Vic i Girona i del president de l'entitat, Josep Millàs.

Debat sobre el futur d'Òmnium a la casa Lluvià (1998). Foto: Arxiu Òmnium

Estrada recorda que, en entrar a la sala, Millàs va demanar-li: «Això és un intent de sedició?». «Evidentment», remarca Estrada, «el president no se sentia còmode en aquell debat, ja que en el fons era una crítica a un cert immobilisme per part de l'entitat». En certa manera, aquella jornada va marcar l'inici de la renovació d'Òmnium Cultural, ja que s'havien de convocar eleccions aviat. Amb l'objectiu d'impulsar un canvi, l'any 2002 es va presentar una junta alternativa liderada per Jordi Porta, que fins aleshores havia presidit la Fundació Jaume Bofill. «La seva proposta va sortir guanyadora amb uns resultats que, en part, van determinar els vots de les delegacions territorials», apunta Estrada, tot recordant l'àmplia participació de comarques en aquella jornada electoral «que semblava la revolta dels Segadors». A partir d'aquell moment, assenyalava que hi va haver una renovació a l'entitat, «amb la incorporació de gent més jove, que va apostar per reforçar la proximitat amb les delegacions, ja que fins aleshores el funcionament de l'entitat sempre havia estat molt radial, amb Barcelona al centre».

Mentrestant, a la delegació comarcal, Estrada va procurar mantenir el llegat de Badia, amb l'organització de xerrades, taules rodones o presentacions de llibres. Entre les diferents activitats, parla amb tendresa de la visita de l'escriptora Teresa Pàmies a Manresa per presentar el llibre *A ritme de bolero*. En acabar la presentació, els organitzadors la van convidar a sopar, «però ella va rebutjar l'oferta i va preferir menjar-se l'entrepà que havia dut de casa. Realment, era una comunista convençuda», comenta. En paral·lel, es van continuar lliurant els premis Lacetània i el premi Bages de Cultura, que mentre Estrada era president es va atorgar a l'exfutbolista i entrenador de futbol Pep Guardiola, «una decisió del jurat que no tothom va entendre, ja que alguns socis es van donar de baixa», lamenta. De la seva presidència, recorda moments durs, però d'altres de lluminosos, com ara el lliurament del primer premi Joaquim Amat-Piniella a l'obra *La comuna de Puigcerdà*, de Rafael Vallbona. «La singularitat del premi», posa en relleu Estrada, «és el fet de premiar històries de preocupació social, en homenatge a Amat-Piniella». Actualment,

el premi és una distinció honorífica a obra publicada.

Cohesió social

Després de l'etapa d'Estrada, l'any 2004 va entrar a la presidència Delfina Corzan, que es va convertir en la primera presidenta de la delegació comarcal. La seva vinculació amb el Consorci de Normalització Lingüística, institució que va dirigir durant un temps, la va dur a situar la llengua com una de les seves prioritats. Un parell d'any abans ja s'havien impulsat campanyes com ara Fem complir la llei!. Es tractava d'una proposta que tenia l'objectiu de denunciar els establiments comercials que incomplien la Llei de Normalització Lingüística, mitjançant la col·laboració dels socis i ciutadans en general. Corzan remarca que «va ser una campanya molt sonada, en la qual vam arribar a recollir unes sis-centes queixes, que van permetre canviar alguns rètols en català». En paral·lel, també es van potenciar els premis juvenils de literatura amb l'atorgament del primer premi Vila de Cardona de Narrativa Historiclegendària i es va convocar la primera edició del Premi Òmnium Cultural del Bages de Planificació Lingüística, que es destinava a projectes adreçats a la normalització lingüística en un àmbit determinat.

Lliurament dels Premis Juvenils de Literatura a Cardona (2008) Foto: Arxiu Òmnium

En el temps de Corzan, a l'entitat també es van començar a treballar aspectes vinculats a la cohesió social, en un moment en què va ser molt important l'arribada d'immigrants a Catalunya. «Un dels reptes era vetllar per la difusió de la llengua entre les persones novvingudes per tal de garantir la seva integració», explica. En aquest sentit, es van impulsar iniciatives com el programa Quedem? l'any 2006, que actualment encara es continua fent. «L'objectiu del programa és fomentar la trobada entre les persones catalanoparlants i les persones estrangeres a partir

d'unes sortides periòdiques en què el català s'utilitza com a llengua vehicular», comenta Corzan. D'aquesta manera es garanteix que aquells que acaben d'arribar tinguin un espai d'aprenentatge i pràctica de la llengua del país. «En molts casos, coneixen la llengua, però necessiten un entorn on sentir-se segurs per poder-la parlar, per això és tan important la iniciativa», assenyala.

Efervescència política

En l'assemblea del febrer de l'any 2008, va ser elegit com a president de la seu territorial Jaume Puig. La seva vinculació a l'entitat, però, havia començat molt abans, als anys setanta, com a alumne dels cursos de català per a adults amb professors com Josep Camprubí o Joan Badia, que considera els seus mestres. De fet, va acabar impartint classes de català i coordinant l'ensenyament de la llengua a la comarca, fins que a principis dels anys vuitanta va entrar a la junta. «Des d'aleshores, hi he fet tots els papers de l'auca», assegura. Quan va agafar el relleu en la presidència, explica que la societat civil va començar a mobilitzar-se per defensar els drets i les llibertats de Catalunya. «Òmnium es va trobar davant d'un moviment social en creixement», afirma Puig, que assenyala la importància de saber llegir el moment polític. En aquest context, l'any 2009 Òmnium Bages va impulsar la Comissió 11 de Setembre per organitzar la primera Marxa de Torxes per la Independència. «La convocatòria va ser tot un èxit i vam reunir un miler de persones en la vigília de la diada», remarca.

Primera Marxa de Torxes per la Independència a Manresa (2009). Foto: Arxiu Òmnium

L'any següent es van constituir les plataformes Bages Decideix i Manresa Decideix, que van organitzar els primers referèndums sobre la independència de Catalunya a la comarca. «Prèviament, ja se n'havia celebrat un a Arenys de Munt; van ser pioners en la iniciativa d'impulsar una votació popular», destaca Puig. A partir de l'experiència del municipi del Maresme, altres poblacions es van sumar a la proposta per convocar els seus propis referèndums. Puig aclareix que van ser votacions organitzades per la societat civil, «però la voluntat era que se

celebressin dins d'un marc institucional». D'aquesta forma, l'Ajuntament de Manresa va aprovar una moció per donar suport a la consulta popular sobre la independència de Catalunya, «malgrat que en aquell moment l'alcalde era socialista», puntualitza. Puig recorda que el sí va ser «aclaparador» entre els 12.000 votants, que van representar el 25% de la població d'aquell moment. «El procés participatiu», assenyala, «va ser molt important, tenint en compte que va poder votar la població immigrant de la ciutat, que en les eleccions no tenien dret a vot».

En aquella època, també es va recuperar l'arribada de la Flama del Canigó. I l'abril del 2011 es va convocar a Sant Benet de Bages la primera Nit del Bages per la Independència. «El nostre objectiu era que el món socioeconòmic es posicionés sobre els esdeveniments que estava vivint el país. Així, vam convidar empreses, entitats o col·legis professionals i hi van participar unes tres-centes persones», apunta Puig. En aquesta línia, durant el curs 2011-2012, es va celebrar el 40è aniversari de l'entitat al Bages, «i vam aprofitar per convidar als expresidents de la Generalitat perquè plantegessin com veien el futur del país». Durant aquells anys, també es va promoure la instal·lació de l'escultura dedicada a Amat-Piniella al lloc que l'autor havia recreat en la novel·la El casino dels senyors. L'encàrrec es va fer a l'escultor Ramon Oms. «Era un deute que teníem amb el nostre escriptor més conegut», afirma Puig. En paral·lel, l'any 2013 es va assumir l'administració de la Festa de la Llum i es va acollir la Nit de Santa Llúcia, per segona vegada a la ciutat.

Nova seu i noves lluites

Després de la celebració de la consulta del 9-N, l'any 2015 va ser elegit com a president Jordi Corrons. En el seu cas, van ser les conviccions polítiques les que el van dur a treballar per l'entitat, tot i que destaca que també l'interessava la feina a favor de la llengua i la cultura que des dels seus orígens defineix l'entitat. «Soc enginyer de professió, però sempre he tingut inquietuds culturals, un fet que em va convidar a conèixer Òmnium», explica Corrons. Durant l'etapa en què va presidir la delegació, afirma que la quantitat de feina era ingent, tenint en compte que li van tocar viure els anys d'efervescència política, però també entomar altres reptes, com ara el canvi de seu territorial, al nou Espai Òmnium del carrer Sobrerroca de Manresa. Fins aleshores, la delegació ocupava un primer pis del carrer del Bruc. «Per tant, aquell va ser un canvi en positiu, que ens va permetre estar a peu de carrer, més a prop de la gent», sosté Corrons. En paral·lel, l'any 2017 es va canviar la denominació per Òmnium Bages-Moianès, amb la incorporació de representants de la comarca constituïda dos anys abans. «Per a nosaltres, era important no deixar enrere els socis del Moianès, però això es va decidir canviar la denominació i iniciar un grup de treball per estudiar si hi ha la massa social suficient per constituir una seu pròpia. A hores d'ara, aquesta és una porta que continua oberta», afirma.

Inauguració de l'Espai Òmnium (2015). Foto: Arxiu Òmnium

Durant aquells anys, si bé es van impulsar campanyes com Lluites Compartides per reivindicar els moviments veïnals, els esforços es van concentrar en l'organització del referèndum de l'1 d'octubre del 2017. «Els reptes eren majúsculs, encara no sabíem què passaria, però tot s'encaminava cap a una mateixa direcció», subratlla Corrons. Una de les campanyes que va impulsar Òmnium durant els mesos previs al referèndum va ser la Crida a la Democràcia. «Un dels objectius va ser defensar la participació en la votació com una expressió democràtica, més enllà de l'elecció en el vot. Calia convèncer la gent més indecisa a posicionar-se a favor de la democràcia», manifesta. Durant les setmanes prèvies a la data assenyalada, recorda que la feina es va intensificar fins al punt d'haver de demanar canvis en el seu horari laboral per assumir les tasques que se li van presentar al davant. «En aquell moment, no va ser un sacrifici, ja que era un projecte esperançador i estava decidit a fer tot allò que se m'encomanés, des de penjar cartells fins a organitzar xerrades veïnals sobre la importància d'anar a votar», explica. Malgrat les incerteses al voltant del referèndum, recorda la sensació de satisfacció que va sentir durant la jornada de l'1 d'octubre. «Em vaig dedicar a passejar per les escoles per constatar el compromís de la gent. En aquell moment, les entitats i els partits vam fer un pas enrere, la protagonista era la societat civil», destaca.

Els dies posteriors a la celebració del referèndum els recorda boirosos. «El sentiment era agredolç a l'hora de pensar, per una banda, en la força de la gent i, per l'altra, en la repressió de l'Estat», afirma. Per uns moments, va pensar que la vaga general que es va viure a Catalunya el 3 d'octubre impulsaria el canvi definitiu, «però el final res va ser com esperàvem». Tot i això, remarca que no s'atreveix a jutjar els càrrecs polítics catalans d'aquell moment «per les decisions que van prendre i, encara menys, tenint en compte les repercussions posteriors». En aquest sentit, recorda la tristesa i el desconcert que li va generar l'empresonament del president d'Òmnium del moment, Jordi Cuixart, juntament amb la resta de càrrecs polítics. «El relat del govern de l'Estat no s'aguantava per enlloc, va ser una decisió totalment injusta per esporuguir la població», considera. Durant la nit que van empresonar a Cuixart, posa de manifest que hi va haver milers d'altres de socis durant la matinada. «La gent va considerar important donar suport a una entitat que havia

demonstrat un compromís ferm en aconseguir la llibertat del país», apunta Corrons, que afegeix que durant els anys posteriors es van impulsar campanyes, com ara Judici a la Democràcia o Amnistia, ara!

Corrons considera que, d'ençà de la celebració del referèndum de l'1 d'octubre, que va marcar un punt d'inflexió en el curs dels esdeveniments polítics, «Òmnium pateix un procés de desorientació evident». Com a vicepresident actual de la junta de la delegació territorial, explica que l'entitat «va alinear tota la maquinària cap a una direcció concreta, però l'escenari va canviar per complet». En aquest sentit, assenyala que, com a entitat, «s'ha optat per fer una feina de formiga, treballant per defensar els drets civils i polítics a partir d'iniciatives com l'escola Guillem Agulló, que forma gent jove per generalitzar les eines de la lluita no violenta i de l'exercici de la desobediència civil». Corrons constata que l'objectiu és que cadascú «trobí el seu espai de reivindicació per trencar amb aquest statu quo».

Activitat A Tota Veu al barri de la Font dels Capellans (2016) Foto: Arxiu Òmnium

Construir en present

L'actual presidenta d'Òmnium Bages-Moià, Anna Vilajosana, va ser escollida en l'assemblea de desembre de l'any 2020. Quan va rebre la proposta de presidir la delegació territorial, explica que es va prendre un temps per pensar-s'ho, ja que sabia el repte que suposava entomar el relleu d'una entitat «que ha estat clau en els últims anys». Finalment, però, va decidir acceptar la petició pels vincles que havia establert amb els membres de la junta durant els anys que va ser responsable de la Demarcació Catalunya Central del Col·legi de Periodistes de Catalunya. El seu aterratge a l'entitat va ser en un moment excepcional per les restriccions que va marcar la pandèmia; tot i això, destaca que se li va obrir una etapa il·lusionant, que va combinar amb el seu nou càrrec com a cap de comunicació de l'ICS a la Catalunya Central. «De seguida que em vaig reunir amb la junta, els vaig traslladar la meua vocació de treballar d'una forma més transversal, fugint del presidencialisme, a favor de la llengua, la cultura, el país i tots els valors que defineixen l'entitat».

Nit de Santa Llúcia al Kursaal (2013). Foto: Sussi Garcia

D'entrada, afirma que va procurar ser «molt respectuosa» amb totes aquelles iniciatives que s'estaven impulsant, «amb una voluntat clara de ser més presents al territori, tenint en compte que veníem d'un context de pandèmia en què s'havien cancel·lat molts actes». Una de les seves primeres línies de treball va ser reactivar els socis de la comarca a través de l'organització d'activitats, com ara presentacions de llibres, col·loquis o xerrades, en diferents municipis. En aquest sentit, un dels canvis importants és la descentralització de la gala de lliurement dels premis Lacetània de les Arts i la Cultura 2022, que se farà el novembre a Sallent. «En tenir la seu territorial a Manresa, la majoria d'activitats d'Òmnium es fan de forma natural a la capital bagenca i calia trencar aquesta dinàmica establerta amb la descentralització d'un acte tan rellevant com els premis Lacetània», destaca Vilajosana. L'objectiu, explica, és alternar l'entrega d'aquests guardons, que un any es farà a Manresa i el següent en algun altre municipi.

En aquesta línia, posa de manifest que una de les prioritats de la presidència actual d'Òmnium és precisament ser més presents al territori. La proximitat de Barcelona amb les delegacions és una reivindicació històrica, a la qual «s'ha donat resposta», assegura Vilajosana. «La junta actual», continua, «té molt clar que vol potenciar els vincles amb les seues territorials i posar el focus en una qüestió que ha passat més desapercebuda al llarg de la història de l'entitat, el tema del gènere». La junta nacional actual és la que reuneix més dones de la història, ja que «sempre ha estat una entitat on han predominat els homes». De fet, Vilajosana és la segona presidenta de la delegació del Bages-Moianès, precedida per Delfina Corzan. «Durant molts anys, la mirada s'ha dirigit més a qüestions estratègiques com la llengua, la cultura o el país, però s'ha passat per alt la qüestió del gènere», constata Vilajosana. En aquesta línia, considera que la nova junta «marcarà un canvi d'etapa amb un altre aire perquè, si una cosa defineix l'entitat és la capacitat per adaptar-se als successius canvis socials i polítics del país».

L'escultor Ramon Oms amb l'escultura dedicada a Amat-Piniella. Foto: Arxiu Òmnium

En el seu moment, Òmnium va respondre a les mobilitzacions ciutadanes per la llibertat del país i «ara tenim nous reptes al davant». En aquest sentit, Vilajosana argumenta que és necessari «marcar una nova etapa i mirar cap endavant». Considera que «la crítica destructiva no permet avançar en cap direcció, és més necessari que mai un canvi de cicle». El moment polític actual, destaca, «difereix molt del de fa uns anys, quan estàvem en plena efervescència, però convé abandonar la mirada nostàlgica envers el referèndum de l'1-O, per començar a construir en el temps present i pensar en reptes que ens marquin un nou horitzó». També assenyala que la independència «és un objectiu que Òmnium no ha oblidat i, malgrat que l'entitat no pugui decidir el rumb del país, continuarà treballant per defensar els valors que sempre l'han definit i que hi continuaran sent en els reptes de futur».

Recull de publicacions editades per Òmnium Bages-Moianès. Foto: Arxiu Òmnium

Els actes del 50è aniversari

Òmnium Bages-Moianès ha previst fer un seguit d'actes commemoratius dels 50 anys de l'entitat a les dues comarques, que s'aniran desenvolupant al llarg del curs 2022-2023. Per iniciar aquesta commemoració, està previst un acte de reconeixement a l'entitat i a les persones que han format part de les diferents juntes d'aquest mig segle, al saló de sessions de l'Ajuntament de Manresa, el dijous 29 de setembre.

D'altra banda, l'entitat està preparant una exposició itinerant, amb un potent muntatge audiovisual, que recollirà els aspectes més rellevants del període i els seus protagonistes. L'exposició s'inaugurarà a l'Auditori Sant Josep, de Moià, el dia 12 de novembre, i posteriorment s'instal·larà a Sant Joan de Vilatorrada (Cal Gallifa), durant el mes de gener, a Sant Vicenç de Castellet (Auditori de la Biblioteca), durant el mes de febrer, i a la Sala Espai 7 del Centre Cultural del Casino, de Manresa, del 3 al 19 de març. Està previst que durant la resta del curs la mostra visiti altres poblacions del Bages i el Moianès.

L'entitat també està treballant en l'organització de cicles de conferències específics sobre llengua, cultura, país i cohesió social, amb ponents de relleu nacional, amb la voluntat que alguns dels actes habituals de la seu territorial adquireixin un sentit especial.

La imatge del 50è aniversari

La imatge que acompanyarà els actes és obra de la il·lustradora i caricaturista manresana Maria Picassó, col·laboradora habitual d'El Pou de la gallina, que l'explica així: «El disseny del símbol per commemorar els 50 anys d'Òmnium Bages-Moianès l'he construït a partir de tres punts: 1. Òmnium. la llengua i identitat catalanes se simbolitzen amb una senyera que permet que el logo d'Òmnium aparegui de forma quasi literal. En contrast, els seus colors, inspirats en els mosaics hidràulics, ens remet al passat. 2. Paisatge. Representem aquí la presència de Montserrat en l'horitzó del Bages-Moianès com a element que uneix tot aquest territori. 3. Cel. Part del paisatge, si veiem el

cel és que mirem amunt. Una mirada alçada, amb esperança i posada cap al futur».

50 ANYS

d'Òmnium Bages-Moianès

[despiece]**Una cursa de relleus**

Xavier Domènech, periodista

El primer president de la delegació d'Òmnium Cultural al Bages Ramon Llatjós i Planas, molt conegut per la seva faceta professional en la ginecologia i obstetrícia, però alhora amb una activitat infatigable a les entitats de la societat civil, ajudant-ne unes o impulsant-ne altres. El secretari d'aquella primera junta va ser Xavier Sitjes i Molins, un advocat que també era alguna cosa més que un advocat: actiu en el món de les entitats, estudiós, historiador i divulgador, políticament compromès en els anys de la clandestinitat. No es tracta aquí de llistar aquella primera junta, que tenia altres noms coneguts; en l'esment d'aquests dos pretenem fixar l'atenció en un fet: Òmnium, és on és perquè les generacions s'han anat passant el relleu per mantenir l'organització viva, en evolució i adaptant-se als canvis dels temps successius que els ha tocat viure al país, a la llengua i a la cultura.

Ramon Llatjós va néixer a Santpedor el setembre del 1914; per tant, estava en l'any del seu cinquanta-vuitè aniversari quan va posar-se al front de la delegació bagenca d'Òmnium. Relacionat amb el pujolisme des d'abans de CDC, la seva presència assegurava la complicitat d'un sector

important de la societat manresana, ja que els garantia seriositat i moderació en uns anys que hi havia qui veia comunistes per tot arreu (i el cert és que n'hi havia uns quants, i es movien molt dins del poc que es podien bellugar d'amagat del règim). Xavier Sitjes va néixer a Sallent el 1921, i per tant va entrar a la junta l'any del seu quaranta-dosè aniversari; advocat, compromès amb el catalanisme, socialment actiu, i també seriós i moderat com tocava a un demòcrata cristià, ni que fos clandestí.

Cap dels dos ja no és entre nosaltres. Llatjós va morir el 2000 i Sitjes l'any passat. Altres membres d'aquella junta també ens han deixat. Però darrere seu va arribar una altra generació de catalanistes compromesos, i quan aquesta també va fer-se gran, una altra, i avui qui té l'energia i les ganes per empènyer són persones que en alguns casos no estaven ni tan sols projectades el dia que va néixer la delegació. Els relleus garanteixen la continuïtat dels projectes importants, i aquest ho ha estat, ho és i ho continuarà sent, perquè els objectius pendents són encara immensos i altres de nous s'han afegit com a noves respostes a les preguntes essencials.[/despiece]